

colecția monografii

ANDREI-DORIN BĂNCILĂ

EXECUTAREA MĂSURILOR DE PROBAȚIUNE

ANDREI-DORIN BĂNCILĂ

EXECUTAREA MĂSURILOR DE PROBAȚIUNE

Universul Juridic
București
-2020-

Măsurile de probațiune: aspecte terminologice, rațiunile reglementării, perspectiva istorică, enumerare și clasificare

I.1. Aspecte terminologice

Prezentul demers de cercetare se cuvine să înceapă prin a explica ce înseamnă obiectul său de studiu, cu alte cuvinte, cum se definește instituția măsurilor de probațiune, dar și prin a lămuri perspectiva din care măsurile de probațiune vor fi studiate, anume perspectiva juridică execuțională, una deosebit de importantă pentru a se asigura eficiența politicilor penale ale statului.

De asemenea, pentru a avea o imagine completă asupra măsurilor de probațiune din perspectivă execuțională, credem că este important să ne preocupăm și de studiul naturii juridice a măsurilor de probațiune, dar și de aflarea scopului acestora și de cercetarea funcțiilor prin intermediul cărora măsurile de probațiune încearcă să-și atingă scopul pentru care au fost edictate.

În această secțiune de început vom realiza și o trecere în revistă a măsurilor de probațiune din dreptul românesc, pentru a contura o direcție bine stabilită a studiului.

○ I.1.a. Definiția măsurilor de probațiune

Demersul de a defini măsurile de probațiune, în cadrul dreptului intern, nu este unul tocmai lesnicios, deoarece legiuitorul național nu a dat o definiție oficială a instituției (deși, în *Expunerea de motive*, care a însoțit înaintarea la Parlament a proiectului Noului Cod penal, se arată că necesitatea reșezării în limite normale a tratamentului sancționator a fost unul dintre factorii determinanți ai adoptării noii legislații penale), la fel cum nici doctrina nu s-a preocupat îndeajuns să încadreze din punct de vedere teoretic trăsăturile măsurilor de probațiune în limitele unui concept bine conturat.

Deosebit de importante pentru încercarea noastră de a defini măsurile de probațiune sunt demersurile autorilor români¹ care s-au preocupat de cercetarea alternativelor la pedepsele privative de libertate.

Unii autori² s-au preocupat a defini sistemul probațiunii din țara noastră, dar aceste definiții, deși ne sunt de ajutor în demersul de conturare a conceptului măsurilor de probațiune, nu pot constitui o sursă suficientă, deoarece sistemul probațiunii are o arie de cuprindere diferită de cea a măsurilor de probațiune.

Doctrina străină are preocupări mult mai vechi în ceea ce privește probațiunea ca instituție a dreptului penal. Unul dintre cei mai cunoscuți autori în domeniu a arătat că noțiunea de probațiune induce, din punct de vedere al etimologiei literale, ideea de dovadă, de testare, care este folosită și în alte domenii decât cel al dreptului penal, cu același înțeles (de exemplu, în dreptul nuncii, un angajat începător se poate afla în perioada de probă, în care îi sunt testate abilitățile, competențele necesare locului de muncă respectiv, în care trebuie să dovedească dacă este potrivit pentru acel post)³.

Cu toate că, așa cum am arătat, între măsurile de probațiune și probațiunea sau sistemul probațiunii nu se poate pune semnul egalității, între cele două concepte există o strânsă legătură, măsurile de probațiune fiind alcătuite din acele obligații, restricții, interdicții, sarcini care fac posibilă supravegherea persoanelor aflate sub autoritatea probațiunii. Cu alte cuvinte, am putea spune că măsurile de probațiune sunt instrumentele, mijloacele prin care probațiunea se aplică.

Nu trebuie să punem semnul egalității nici între măsurile de probațiune și serviciul de probațiune, pentru că, așa cum vom arăta mai jos, chiar dacă una dintre atribuțiile funcționale ale serviciului de probațiune este de a implementa măsuri de probațiune, aria de competență funcțională a acestuia este mai întinsă.

O sursă importantă asupra căreia ne-am îndreptat atenția în încercarea de a defini măsurile de probațiune a reprezentat-o documentele normative de nivel internațional, care au avut ca obiect de reglementare probațiunea și alternativele la pedepsele carcerale.

¹ Dintre aceștia îi menționăm pe profesorul I. Chiș, cu a sa lucrare, sugestiv intitulată, *Pedepsele necarcerale ale secolului XXI* și pe L. Coraș, cu lucrarea *Sancțiuni penale alternative la pedeapsa închisorii*, ambele lucrări apărute în anul 2009.

² G. Oancea, *Probațiunea în România. Evaluări normative și sociologice*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 87.

³ R. Canton, *Probation. Working with offenders*, Ed. Routledge, New York, 2011.

Astfel, un document deosebit de important este reprezentat de *Recomandarea CM/Rec (2010)1 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la Regulile de Probațiune ale Consiliului Europei*⁴. Acest act normativ definește probațiunea ca instituția care se referă la implementarea în comunitate a sancțiunilor și măsurilor definite de lege și impuse unui delincvent și care include un șir de activități și intervenții, care implică supraveghere, îndrumare și asistență ce are ca scop incluziunea socială a delincventului, precum și contribuirea la siguranța comunității.

Un alt document important pentru definirea măsurilor de probațiune este *Decizia-cadru 2008/947/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008, privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești și al deciziilor de probațiune în vederea supravegherii măsurilor de probațiune și a sancțiunilor alternative*. După cum se poate observa din chiar titlul acestui act normativ cu efecte asupra statelor membre ale Uniunii Europene, el are ca obiect de reglementare, între altele, *măsurile de probațiune*.

La art. 2 par. 7 din *Decizia-cadru 2008/947/JAI* sunt definite expres *măsurile de probațiune ca obligații și măsuri de constrângere impuse de o autoritate competentă unei persoane fizice, în conformitate cu legislația națională a statului de condamnare, în legătură cu o condamnare cu suspendare, o condamnare cu amânarea aplicării pedepsei sau o liberare condiționată*.

Un alt document internațional de o deosebită însemnătate este cel în care sunt cuprinse *Regulile minimale ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate*, cunoscute ca *Regulile de la Tokyo*⁵, care se referă la probațiune ca la niște măsuri neprivative de libertate, menite să realizeze un tratament al delincvenților în mediul deschis, în ideea evitării încarcerării.

Tot la măsuri penale a căror executare are loc în comunitate și a căror punere în executare intră, ca regulă, în competența serviciilor de probațiune, se referă și *Recomandarea R(92)16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate*⁶. Acest act normativ definește noțiunea de măsuri aplicate în comunitate, împreună cu cea de sancțiuni aplicate în comunitate, *ca sancțiuni și*

⁴ Adoptată de către Comitetul de Miniștri la 20 ianuarie 2010, la cea de-a 1075-a adunare a Vice-miniștrilor.

⁵ *Regulile de la Tokyo* au fost adoptate în cea de-a 68-a ședință plenară a Națiunilor Unite, din 14 decembrie 1990.

⁶ Adoptată de către Comitetul de Miniștri la 19 octombrie 1992, cu ocazia celei de a 482-a reuniune a Delegațiilor de Miniștri.